

TÜRK

2022, Yıl/Year: 10, Sayı/Issue: 30, ISSN: 2147-8872

TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / *Date of Received: 14.08.2022*

Kabul Tarihi / *Date of Accepted: 21.08.2022*

Sayfa / *Page: 201-221*

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / *Writer:*

 Arş. Gör. Dr. İlyas KAYAOKAY

Munzur Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

kayaokay_2323@hotmail.com

MUHTEVASI YENİ BİR MANZUM HZ. ALİ CENK-NÂMESİ: HZ. ALİ'NİN İLK CENGİ

Öz

Türk kültür ve edebiyatında cenk-nâme denilince akla ilk gelen, Hz. Ali etrafında teşekkül etmiş metinlerdir. 13. asırdan 21. asra kadar geniş bir coğrafyada revaç bulmuş Hz. Ali cenk-nâmelerinin bugün kütüphanelerimizde kayıtlı manzum, mensur yüzlerce nüshasının bulunması, geçmiş asırlarda halk tarafından ne kadar sevilip okunduğunun bir nişanesidir. Bugüne kadar manzum ve mensur Hz. Ali cenkleri üzerine pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Bu makalede, Hz. Ali'nin kronolojik açıdan yaptığı ilk cenginin tespiti, tanıtımı ve incelemesi yapılmıştır. Tür literatürü açısından yeni ve oldukça önemli olan, muhtevası bilinmeyen bu orijinal metin, Konya Koyunoğlu Müzesi'nde 11930 demirbaş numarasıyla kayıtlı manzum Hz. Ali cenk-nâmelerini ihtiva eden bir mecmuanın 1b-5b varakları arasında bulunmuştur. Nesih hatlı manzumenin tam adı ve ne zaman yazıldığı belli değildir. Eldeki tek bilgi, H. Receb 1180/ M. Aralık-Ocak 1766-1767 tarihinde istinsahının tamamlandığıdır. Dil özelliklerinden ve diğer bazı karinelere metnin Eski Anadolu Türkçesi devrine ait olabileceği düşünülmektedir. 121 beyitten müteşekkil, fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla nazmedilen mesnevinin müellifi ve müstensihi de meçhuldür. Sarih bir Türkçe ile yazılan manzume, teknik açıdan (vezin, kafiye ve redif) başarılı olup mevlid üslubunu anımsatmaktadır. Manzum Hz. Ali cenk-nâmeleri içerisinde, Kesikbaş ve Ejderha hikâyeleriyle birlikte hacmi en az eserlerden biri oluşu mesnevinin bir diğer dikkat çekici özelliğidir.

Hız. Ali'nin efsanevî şahsiyetinin aydınlatılmasına da önemli katkı sağlayabilecek bu eserin şekil ve muhteva yönünden tahlili, ardından transkripsiyon usulüyle Arap harflerinden Latin alfabesine aktarımı yapılmıştır. Çalışmanın sonunda da metnin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hız. Ali, cenk-nâme, mecmua, mesnevi, metin neşri.

**A NEW POETIC HZ. ALI CENK-NAMAH IN TERMS OF ITS SUBJECT:
HZ. ALI'S FIRST BATTLE**

Abstract

The first texts that come to mind when cenk-namah is mentioned in Turkish culture and literature are Hız. Ali axis. The fact that there are hundreds of copies of the cenk-namah of Hız. Ali, which were popular in a wide geography from the 13th century to the 21st century, are registered in our libraries today, is a sign of how much they were loved and read by the people in the past centuries. Many studies have been made and continue to be done on the battles of Hız. Ali in verse and prose until today.

In this article, the determination, introduction and examination of the first war of Hız. Ali in chronological terms were made. This original text, which is new and very important in terms of genre literature, and the content of which is unknown, was found among the 1b-5b leaves of a magazine containing the poetic cenk-namahs of Hız. Ali registered with the place number 11930 in Konya Koyunoğlu Museum. The exact name of the poem with nesih calligraphy and when it was written is not clear. The only information available is that its copying was completed in H. Rajab 1180/ M. December-January 1766-1767. It is thought that the text may belong to the Old Anatolian Turkish period from the linguistic features and some other presumptions. The author and copyist of the masnawi, which consists of 121 couplets and is written in the form of fâilâtün fâilâtün failün, is also unknown. Written in a plain and understandable Turkish, the poem is technically successful (prosody, rhyme and redif) and reminds me of the mawlid style. Another remarkable feature of the masnawi is that it is the least voluminous work among the cenk-namahs of Hız. Ali in verse, together with the stories of Kesikbaş and Ejderha.

This work, which can also contribute to the illumination of the legendary personality of Hız. Ali, has been analyzed in terms of form and content, and then transferred from Arabic letters to the Latin alphabet by transcription method. At the end of the study, a facsimile of the text is included.

Keywords: Hız. Ali, cenk-namah, journal, masnawi, text publication.

Giriş

Bir edebî terim olarak cenk-nâme; *“bir sefer neticesinde bir şehrin, kalenin alınması esnasında yahut av vb. vesilelerle bir düşman ile karşılaşan kahraman[lar]ın gösterdiği üstün mücadeleyi, hünerlerini betimleyen, yer yer menkıbevî unsurlarla tasvir eden, manzum yahut mensur veya manzum-mensur karışık yazılmış savaş ve kahramanlık muhtevalı metinlere verilen addır”* (Kayaokay, 2022: 19). Türk edebiyatında cenk-nâme denilince akla ilk gelen metinler Hız.

Ali (Fıġlalı, 1989: 375-378) eksenlidir. 13. asırdan 21. asra kadar geniş bir coğrafyada revaç bulmuş, “millî bir kahraman” gibi görülen (Ceyhan, 2006: 11) Hz. Ali cenk-nâmelerinin bugün kütüphanelerimizde kayıtlı manzum, mensur yüzlerce nüshasının bulunması, halk tarafından ne kadar sevilip okunduğunun bir göstergesidir. Bugüne kadar manzum ve mensur Hz. Ali cenkleri üzerine pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir (Çetin, 1997; Demir ve Erdem, 2007; Kavruk ve Yoldaş, 2013; Özalp, 2017; Kayaokay, 2021; Yıldırım 2021).

Tek gayesi, İslam’ı tebliğ ve mazluma yardım etmek olan Hz. Ali’nin tespit edilebilen en eski cenginin Salsal adlı bir devle yaptığı savaş olduğu kabul edilir. Bu cenk-nâme, müellifi (Şeyyad İsa) bilinen ilk Hz. Ali cenk-nâmesi olarak da kayıtlara geçmiştir. Özellikle 14.-16. yüzyıllarda müellifi belli cenk-nâmelerin sayısı daha fazladır. 16. asırdan itibaren bu metinlerin hızlıca anonim hâle gelmeye başlamasının en önemli sebebinin Divan şiirinin tam anlamıyla yerleşmiş olmasından ileri geldiğini düşünmekteyiz. Bu tür metinler divan şairleri tarafından önemsenmediğinden bir gelenek hâlini alamamıştır. Önemli, adı duyulan bir divan şairinin Hz. Ali cenk-nâmesi nazmetmemiş olmasının başka bir izahı yok gibidir.

Gerek anonim gerek müellifi belli tüm cenk-nâmelerin konusu hemen hemen aynıdır. Bazı cenklerde sadece yer ve kahramanların adı farklıdır. Hz. Ali’nin cenklerini kendi içerisinde kronolojik olarak takip edebilmek kısmen mümkündür. Onun Rum ve Şam sultanlarıyla olan cengi, mecmualarda “ahir cengi” olarak belirtilir. Özellikle Muhammed’in *Siretü’n-Nebi*’sinde (Özfirat, 2016) yer alan cenkler, böyle bir sıra hâlinde anlatılır.

Bu makalede, Hz. Ali’nin kronolojik açıdan yaptığı ilk cenginin tespiti ve tahlili yapılacaktır. Tür literatürü açısından oldukça önemli olan ve muhtevası bilinmeyen bu yeni metin, tarafımızca bir yazma mecmua içerisinde bulunmuştur. Hz. Ali’nin efsanevî şahsiyetinin aydınlatılmasına da önemli katkı sağlayabilecek bu manzumenin önce şekil ve muhteva yönünden tanıtımı ve tahlili yapılacak ardından transkripsiyon usulüyle Arap harflerinden Latin alfabesine aktarılacaktır. Çalışmanın sonunda metnin tıpkıbasımına da yer verilecektir.

1. Eserin Tanıtımı ve Tahlili

1.1. Şekil Özellikleri

1.1.1. Adı

Manzumenin konusunu bildiren özel bir başlık yahut eserin adından söz eden bir beyit yoktur. Kırmızı mürekkeple ser-levhada yazılan “Hâzâ kitâb-ı der-beyân-ı ġazavât-ı Hâzret-i Emîrû’l-Mü’minîn İmâm İbn Ebî Tâlib Kerrema’llâhu Vechehu ve Rađiy[allâhu]” ibaresinin mecmuanın tamamını kapsayan, eserin muhteviyatını bildiren bir başlık olduğunu düşünüyoruz. Manzume içerisinde eserin bir kıssa olduğu ifade edilmiştir:

Şâh-ı Merdân-ı ‘Alî’nün kışşasın
Söyleyem her kişi alsun hişşesin (b.23)

Bu cenk-nâmenin konusu farklı olup daha evvel başka bir nüshasına rastlanılmamıştır. Bu nedenle eserin başlığı hakkında bir tahminde de bulunamıyoruz. Hz. Ali’nin 15 yaşındaki bir cengini anlattığından ve daha erken yaştaki bir cengine tesadüf edemediğimizden bu eseri “Hz. Ali’nin ilk cengi” şeklinde adlandırabiliriz.

1.1.2. Müellifi ve Yazılış Tarihi

Manzumenin kime ait olduğu meçhul olup muhtemelen müstensih tarafından nazma çekilmiştir. Zira mecmuadaki diğer Hz. Ali cenk-nâmeleri ile dil ve üslup yönünden büyük benzerlikler taşımaktadır. Beyitlerde herhangi bir mahlas yahut şairin adı olabilecek bir ibare görülmemektedir. Bununla birlikte mecmuadaki müellifi belli olan diğer cenklerin de müstensih(ler) tarafından yeniden tertip edildiği anlaşılmaktadır.

Mecmuanın ferağ kaydında müstensihin kim olduğuna dair bilgi yer almaz. Sadece mecmuanın H. Receb 1180/ M. Aralık-Ocak 1766-1767 tarihinde istinsahının tamamlandığına dair bir kayıt mevcuttur. Görüldüğü üzere müellif gibi yazılış tarihi de bilinmemektedir. İçerisinde Eski Anadolu Türkçesi devri şairlerine ait (14-16.yy) cenk-nâmelerin olması bu eserin de o döneme ait olma fikrini güçlendirirse de kanaatimizce müstensihe ait bir metindir. Müstensih kronolojik bir tertip anlayışıyla 202 varaklık bu mecmuaya, Hz. Ali'nin çocukluk devrine ait bir cenk ile başlar. Mecmuanın sonunda da yine aynı dil ve üslupla nazmedilmiş Hz. Ali'nin vefatını anlatan manzum bir menâkıb-nâme vardır.

1.1.3. Nazım Şekli ve Türü

Manzum Hz. Ali cenk-nâmelerinin neredeyse tamamında olduğu gibi bu eser de “mesnevi” nazım şekliyle yazılmış olup içerisinde başka bir nazım şekline rastlanılmaz. Klasik mesnevi tertibiyle bire bir uymasa da temel bölümler eserde görülmektedir. Mesnevinin ilk 24 beyti manzumeden kopuk bir intiba uyandırır. Tevhid, naat ve nasihat muhtevalı bu beyitler, sanki mecmuanın geneli için yazılmış gibidir. Zira salavat beyti, ketebe kayıtlarındaki gibi üçgeni andıran çizgilerle ve kırmızı mürekkeple manzumenin sonunu bildirircesine yazılmıştır. Sonrasında ise yeni bir başlık açılmadan ilk beyte benzer bir beyit karşımıza çıkmaktadır:

*Evvel Allāh adını yād idelüm
Dağı şonra söze bünyād idelüm (b.1)*

*Evvelā ol Hālık'ı zıkr idelüm
Virdigi ni 'metlere şükr idelüm (b.25)*

İlk 24 beyitte tevhid ve naat bahsi yer aldığı için sonrasında bu bölüm 5 beyit ile sınırlı tutulmuş (25-29. beyitler) 30. beyitle âgâz-ı kitâb bölümüne girizgah yapılmıştır:

*Murtazā'dan bir haber virem saña
İşidüp bu sözi kalasın taña (b.30)*

31-109. beyitler, asıl hikâyenin anlatıldığı bölümdür. 110-114. beyitlerde ise Hz. Ali'nin medhi yapılıdır. 115-119. beyitler, mesnevinin “dua” kısmını teşkil eder. 120-121. beyitlerde de mevlidlerde ve cenk-nâmelerin tamamında olduğu gibi Hz. Peygamber'in ruhuna salavat getirme vardır.

Mesnevinin türü cenk-nâme olup tam bir gazâvât-nâme örneği değildir. Zira burada İslam için fetih anlayışı yoktur. Yalnızca av esnasında yolda karşılarına çıkan din düşmanı bir kâfirle yapılan teke tek cenk vardır. Anlatılan kıssanın yarı menkıbevî özelliği de bulunmaktadır. Eser, Hz. Ali'nin çocuk sayılabilecek yaşta deve benzer bir düşmanı cenkte yenmesi ve buna benzer kerametvari bazı hususları da ihtiva etmektedir.

1.1.4. Beyit Sayısı ve Vezni

Mesnevinin yekunu 121 beyit olup ilk 24 beyti mesneviden ayrı bir manzume olarak da düşünülebilir. Türk edebiyatındaki manzum Hz. Ali cenk-nâmeleri içerisinde muhtevası kadar hacmi de dikkat çekici olup tespit edebildiğimiz kadarıyla Kesikbaş (Argunşah, 2002) ve Ejderha hikâyeleriyle birlikte cenk-nâme özelliği taşıyan hacmi en az eser olarak kayda geçmiştir.

Mesnevinin vezni, eserin sonundaki beyitte de belirtildiği üzere remel bahrinin *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıdır. Türk edebiyatındaki manzum Hz. Ali cenklerinin kahir ekseriyeti bu vezinle yazılmıştır:

Fâ'ilât[ün] fâ'ilât[ün] fâ'ilât
Muştafâ'nın rûhına vir şalāvāt (b.120)

Mesnevide bazı beyitlerde vezne uyum sağlanması için tasarruflarda bulunulmuştur. Örneğin “ilm” kelimesi “ilim”, “sehm” kelimesi “sehem” şeklindedir:

Cehl zulmetdür 'il(i)m āb-ı hayāt (b.24)
Çünkü Bū Tālib anı etdi sey(i)r (b.67)
Bir seh(i)m-n[ā]k na'ra urdı ol velī (b.82)

Vezin kullanımı itibariyle başarılı sayılabilecek mesnevide bir beyitte vezin aksaklığı göze çarpar. Verilen beyitteki vezin problemleri, eksik hece yazımı ve tefileyi bozan yanlış kelime tercihinden kaynaklanmaktadır:

Olmayayım dir isen [ger] hoş-nihād
Cehd kıl kim senden kala yahşi ad (b.18)

1.1.5. Kafiye ve Redif

Dinî-tasavvufî mesnevilerde şairlerin anlama dayalı edebî sanatlara çok yer vermediği malumdur. Bu edebî kaygı hususu cenk-nâmelerde daha az önemsenmiştir. Bu mesnevilere edebî değer katan en önemli unsurların başında kafiye ve redif gelmektedir. Yarım ve özellikle zengin kafiye ile redifler metni akıcı kılmaktadır. Bu mesnevi, vezin ve kafiye kullanımı bakımından iyi denilebilecek düzeyde olup mecmuadaki diğer eserlerle üslup ve teknik açıdan paraleldir. Hemen her cenk-nâmede görülen kafiye ve redifler bu eserde de vardır. Müstensihin vezin kadar kafiye ve redif kullanımında da başarılı olması şiir hususiyetlerini iyi bildiğini, sıradan bir kimse olmadığını gösterir. Zengin ve tam kafiyelerle örülü cenk-nâmede yarım kafiye yalnızca bir kaç beyitte tercih edilmiştir. Harflerine göre kafiye çeşitleri (Saraç, 2018: 140) şunlardır:

1. Kafiye-i mücerrede: Yalnızca revî harfinin tekrar edilmesiyle oluşan kafiye çeşididir.

El ayak vir di bize hem göz kulağ
Dil tudağ vir di bize hem nuğ-ı Hağ (b. 26)

2. Kafiye-i mürekkebe: “Birden fazla ses benzeşmesinden meydana gelen kafiyeler olup kafiyede revî dışında ridf (â, û, î), kayd ve te'sîs adı verilen kafiye harflerinden biri de tekrarlanır. Bu tekrarlanan harflerin çeşidine göre üç kafiye vardır.

2.1. Kafiye-i mürdefe: Revî yani son harften önce ridf yani â, î, û sesleri bulunan kafiyelerdir:

*Yâdigârîñ kalıcek bunda ‘ayân
Anuñ ile seni anarlar i cân* (b. 15)

*Anılanlar hayr ile ölmez hemîn
Böyle buyurdu Şeft’ü’l-müznibîn* (b. 20)

2.2. Kafiye-i mukayyede: Revî ve kayd harflerinden oluşan kafiye olup metinde çok az örneğinde rastlanılmaktadır:

*Ele fırsat girmiş iken etme fevt
Yohsa bağlar ellerîñ anşuzda mevt* (b. 12)

2.3. Kafiye-i müessese: Revî harfinden önce dahîl, ondan önce de te’sis harfi bulunan kafiyelerdir. Mesnevide bu tarz kafiye rastlanılmamaktadır.

Mesnevide yanlış kelime seçiminden imladan, müstensihthen kaynaklı hatalar çok fazla görülmez. Yalnızca iki beyitte problem olduğu görülür. Bir beyitte kafiye ses içindir anlayışı vardır. Pelid ve it kelimeleri pek çok cenk-nâmede olduğu gibi burada da kafiye olarak kullanılmıştır. Bu durum kafiye ilminde kusur kabul edilir ve “ikfâ” adını alır:

*Adı Cebel kendi bir kibr ü pelîd
Ġâyet ile pehlüvân idi ol it* (b.38)

Bu beyitte de kafiye tamamen bozulmaktadır. Berü, beri şeklinde tamir edilebilir. Zira kafiye “beri” okumayı gerektiriyor:

*Bakdı ol dem Cebel gördi Ġaydar’ı
Didi oğlancık ne dîrsen gel berü* (b.84)

Redifin bol olduğu manzumede redifin her çeşidi kullanılmıştır:

a. Ek hâlindeki redif örneği:

*Didi ol mel’ün işitdüm ben seni
Ġarb içinde görmemişsin sen beni* (b.52)

b. Ek+kelime hâlindeki redif örneği:

*Na’ra urdı girdi çün meydâna ol
Ġamle kıldı gürz ile merdâna ol* (b.61)

c. Kelime hâlindeki redif örneği:

*Dil revân iken sözi cem’ eylegil
Meclis içre ma’nisin şem’ eylegil* (b.13)

Bir beyitte de redifin kafiye işlevinde kullanılması kusuru görülür:

*Sancağı dibinde haşr eyle bizi
RaĠmet idüp yarlıgaya ol bizi* (b.117)

1.1.6. Üslup, Dil ve İmla Hususiyetleri

Dinî-tasavvufî manzum eserlerin genelinde görülen sarîh ve sâde üslûp, söz konusu cenk-nâmelerde de müşahede edilmektedir. Cenk-nâmeler, meddahlık geleneğine ait metinler olduğu için halkın kolay anlayabileceği, edebî sanatları zihni meşgul etmeyen, Arapça ve Farsça terkiplere boğulmamış bir dille yazılması tabiidir.

Mesnevîde yer alan yabancı kökenli kelimeler de dinî kavram ve kelimelerdir. Anlama dayalı sanatlardan ziyade ses ve söz ağırlıklı edebî sanatlar ağır basar. Vezin, kafiye ve redif kullanımındaki başarı, eserin akıcılığını artırmıştır. Müstensihin şiire olan vukufiyeti, diğer cenk-nâmelerdeki gibi eseri kuru anlatımdan ve zayıf betimlemelerden uzaklaştırmıştır.

Mesnevinin dili ve üslubu, yer aldığı mecmuadaki metinlerle hemen hemen aynı olup tek fark muhtevadadır. Mevlidin girişini andırdan ilk beyit ve salavat beyitleri tüm cenk-nâmelerde ortaktır ve mevlidin yoğun etkisi hissedilir. Dil ve imla olarak istinsah tarihinin yani 18. asır özelliklerini taşımakla birlikte Eski Anadolu Türkçesi devri özelliklerini de yansıtmaktadır. Bir beyitte (b. 26) dudak kelimesi “tudağ” şeklinde imla edilir. “İleri” kelimesi “ilerü” (b.42) yani yuvarlak ünlüyle yazılmıştır. Yine zarf-fiil eki olarak “-uban/-üben”, “-ğıl/gil”, “-durur” arkaik eklerinin kullanıldığı görülür. (b. 72, 115) Tamu, ıssı gibi bazı arkaik bazı kelimeler de yer almıştır. Kimi kelime ve eklerin imlasında ikili kullanımlar göze çarpar. Örneğin “anıñ” kelimesi bazı beyitlerde “anun” şeklinde çift imlayla yazılmıştır. Bir beyitte (b.18) Azerî sahasına ait “yahşi” kelimesinin varlığı dikkat çekicidir.

Müstensihden kaynaklı imla hataları da vardır. “Kalıcak” kelimesi, “kalıcek” (b. 15); “sayd” kelimesi “sad” (b.33); “tiğ” kelimesi de geçtiği her yerde “tiğ” şeklinde imla edilmiştir. (b.94)

1.2. Cenk-nâmenin Muhteva Tahlili

Hikâyenin özeti şöyledir:

Hz. Ali, 15 yaşına erişmiş ve başına devlet tacı konmuştur. Hz. Ali, bir gün babası Ebu Tâlib ve amcaları Hz. Abbas ve Hz. Haris ile bir sahraya ava giderler. Avlandıkları esnada ansızın bir toz belirir ve hepsi o toz bulutuna doğru bakarak beklemeye başlar. Tozlar ortadan kalkınca file benzer bir at üzerinde, kara yüzlü, boyu cami minaresi kadar uzun, üzerinde demir elbise olan bir “kaltaban” (namussuz, pezevenk) görürler. Atıyla onların yanlarına doğru giden bu kişinin adı Cebel’dir. Kendisi, kibirli bir murdar olup aynı zamanda pehlivan, korkusuz bir savaşçıdır. Yeryüzünde hiç kimse ona denk kuvvette değildir ve cenkte daima kazanan taraftır. Kalbi kin ile dolu Cebel, atına binerek çeşitli yerleri gezer ve döğüşüp güreşeceği insanlar ararmış. Derdi, kendi namını cihana duyurmaktır.

Cebel, yolda onları görünce yanlarına gider ve onlara kim olduklarını, sahrada ne aradıklarını sorar. Kendisinin yenilmez bir pehlivan olduğunu vurgulayarak heybeti karşısında binlerce askerin duramadığını söyler. Onlara, “erkekseniz er meydanında karşıma çıkın” diyerek savaşmak niyetinde olduğunu bildirir. Cebel’in sözlerini işiten Hz. Haris, atını deperek ileri çıkar ve “ey gafil sen ne diyorsun, beri gel” diyerek kendisini tanıtır. Hz. Haris, ağır güzüyle vurup onu Kaf dağına göndereceğini söyleyerek meydana gelir. Her ikisi de hiddetle atlarını sürmeye başlar.

Cebel, gürzüyle Haris'i atından düşürüp yere atar ve onu yakalayıp bağlar. Bunu gören kardeşleri Hz. Abbas ve Ebu Tâlib üzüntüden kahrolur.

Acısından yüzü kapkara olan Hz. Abbas gelir ve “ey cahil, mağaranda laf söyleyip durma. Meydana gel sana erlik nasıl olur göstereyim” diyerek Cebel'den er meydanında karşısına çıkmasını ister. Hz. Abbas, gürzünü eline, kalkanını da koluna takar ve naralarla Cebel'e hamle yapar. Karşılıklı 28 hamle sonunda Cebel, Hz. Abbas'ı kuşağından yakalar ve onu da bağlayarak esir eder.

Kardeşlerinin yakalanışını izleyen Ebu Tâlib'in gönlü hüznle dolar ve oğlu Hz. Ali'ye nasihatte bulunur. Kendisi de Cebel'in karşısına çıkacaktır. Eğer Cebel onu da yakalarsa oğlundan bir hamle yapmamasını, meydana inmemesini ister. Hz. Ali'nin daha küçük bir çocuk olduğunu, tehlikeye atılmamasını söyler. Yakalandığı zaman Cebel'e gelerek kendilerini bırakması için ondan lütfle ricada bulunmasını ister. Zira yaşı küçük olduğu için Cebel'in bunu kabul edebileceğini düşünür.

Bu sözleri işiten Hz. Ali, babasının doğru söylediğini ancak kendisine yakışanın bu olmayacağını bildirir. Cebel'e yalvarmayı reva görmeyen Hz. Ali, “ben küçüksem Allah'ım büyüktür” diyerek kendisine Allah'tan yardım gelirse düşmanı yok edeceğini söyler. Babası Ebu Tâlib, bu sözleri duyunca sevinir ve atını sürerek cenk için meydana iner. Ebu Tâlib ve Cebel gürz ve kılıçla birbirine saldırır. 40 hamle sonunda Cebel, Ebu Tâlib'i atından düşürür ve onları öldürmek için üzerine gider.

Hz. Ali, bunu görünce durduğu yerden fırlayıp gürültülü bir nara koparır. Cebel'in üzerine gider ve “ey kafir senin amacın nedir. Eğer hünerin varsa canını kurtar” diyerek hamle yapar. Cebel, Hz. Ali'yi görünce “ey oğlancık ne dersin, beri gel. Seni de bunlar gibi bağlayayıp koyun gibi kırayım” der. Hz. Ali, “ey hayırsız, küçük küçük şahinler büyük avlar yakalar. Beni küçük bir oğlan, kendini de büyük bir dev sanırsın” diyerek ona meydan okur ve er meydanına cenge çağırır. Allah'tan güç vermesi için dua eden Hz. Ali, kendisini tanıtarak adının Murtaza olduğunu, Hz. Muhammed'in amcasının oğlu olduğunu bildirir.

Bu sözleri işiten Cebel'in, kızgınlıktan gözünü kan bürür. Atını Hz. Ali'nin üzerine sürerek gürz ile saldırır. Onun hamlesini boşa çıkaran Hz. Ali, buna kızar ve nara atarak kılıcını çıkarır. Kılıcı yıldırım gibidir ve sanki azap vermek için gökden inmiştir. Hz. Ali, tüm kuvvetiyle Cebel'e vurur ve onun kalkanını ikiye ayırır. Atını da eğer kaşından keserek onu yere atar. Hz. Ali, yıldırım gibi kılıcını vurduğundan Cebel onu hissetmez ve Ali'ye “senin vururşun ancak bu kadar mı? Bana zerrece birşey olmadı” der. Hz. Ali de “sallandığından haberin yok” diyerek karşılık verir ve o an Cebel ikiye ayrılarak can verir.

Bunu gören Ebu Tâlib ve kardeşleri Hz. Abbas ve Haris, tekbir ve salavat getirir. Hz. Ali, onların yanına giderek ellerini çözer. Hepsini Allah'a şükreder ve Ebu Tâlib, oğlunu öpüp bağrına basar. Onun gerçek Şah-ı Merdan olduğunu tasdik ederler.

Hikâyede vak'a zinciri şu şekildedir:

1. Hz. Ali'nin babası Ebu Tâlib ve amcaları Hz. Abbas ve Hz. Haris ile ava gitmesi.
2. Av esnasında Cebel adlı kâfir ile karşılaşmaları.
3. Cebel'in cenk için meydan okuması ve Hz. Haris'le cenk etmesi.

4. Hz. Haris'in Cebel tarafından yakalanması.
5. Hz. Abbas'ın meydana inmesi ve cengi kaybederek yakalanması.
6. Ebu Tâlib'in, oğlu Hz. Ali'ye nasihatte bulunması.
7. Ebu Tâlib'in meydana inmesi ve cengi kaybederek yakalanması.
8. Hz. Ali'nin cenk meydanına gelerek Cebel'i katletmesi.
9. Hz. Ali'nin babası ve amcalarını kurtarması.

Cenk-nâme, oldukça kısa olduğundan kahramanları da çok az sayıda olup vak'a sadece dört kişi arasında geçmektedir. Bunlar; Hz. Ali, Ebu Tâlib, Hz. Abbas ve Hz. Haris ile Cebel adlı ""gebr"" yani mecusidir. Cebel'in fiziki özellikleri dışında kim olduğu meçhuldür. Tespit edebildiğimiz kadarıyla ilk defa bir Hz. Ali cenk-nâmesinde onun babası ve amcaları ön plandadır. Hz. Peygamber ise bir şahıs olarak yer almaz. Kadın kahraman yahut sonradan Müslüman olan kimse yoktur.

Mesnevide, hâkim bakış açısıyla nakledilen olaylar bir sahrada geçmektedir ve herhangi bir yer adına tesadüf edilmez. Olayın zamanı hikâyede belirtilmemiştir. Ancak bazı karinelere zaman hakkında fikir sahibi olmaktayız. Hz. Ali'nin 15 yaşında olduğu ifade edilir. Onun M. 599 yahut 600 yılında doğduğu bilindiğine göre hikâyenin H. 614-615 yıllarında geçtiği sanılmaktadır.

Bu hikâye, motif yönünden de zayıf bir metin olup dikkat çekici, menkıbevî motif kategorisinde değerlendirilebileceğimiz tek özelliği; Hz. Ali'nin çocuk denilecek yaşta babası ve amcalarının başaramadığını yaparak dev misali bir kâfiri öldürmesidir.

2. Metin

2.1. Nüsha Tavsifi

Mesnevinin tespit edilebilen tek nüshası Konya Koyunoğlu Müzesi'nde 11930 yer numarasıyla kayıtlı bir mecmua içerisinde yer almaktadır. Mecmuanın sırtı vinlex kapakları ve miklebi kartondur. Toplam 202 varaktan müteşekkil mecmua, manzum Hz. Ali cenk-nâme ve menâkıb-nâmelerini muhtevlidir. Bazı eserlerin müellifi bellidir. Beypazarılı Hasan, Yusuf-ı Meddah, Tursun Fakih, Nakiboğlu Taceddin, Şeyyad İsa gibi Eski Anadolu Türkçesi devri şairlerin önemli mesnevileri de kayıtlıdır. Mecmuanın ketebe kaydında istinsah tarihi H. Receb 1180/ M. Aralık-Ocak 1766-1767 olarak belirtilmiştir. Ancak müstensih dair bir bilgi söz konusu değildir. Satır sayısı değişkenlik gösterse de harekesiz nesih hatlı her varakta 15 satır mevcuttur. Söz başları ve cetveller kırmızı olup mecmuanın sonuna doğru bu tertip bozulmuştur. Ele aldığımız cenk-nâme, mecmuanın 1b-5b varakları arasında kayıtlıdır.

2.2. Metin Neşrinde Takip Edilen Yol

Metinde transkripsiyon alfabesi kullanılmış ek ve kelimelerin imlasında metne bağlı kalınmıştır. İsmail Ünver'in ""Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Notlar"" makalesinde vurguladığı hususlara olabildiğince riayet edilmiştir.

Her beyte numara verilmiş olup varak numaraları sayfanın sonunda köşeli parantez [] ile belirtilmiştir.

Vezen metnin başında *italik* olarak belirtilmiştir. Şiirlerdeki imale, zihaf med gibi aruz hususiyetleri italik şekilde yazılmıştır. (Aruz kusuru olarak görülmeyen atıf terkipleri dahil) İmalede heceler, “*daḥı, berü*”; med “*aşk*” ve zihaf ise harfler, “*Ebü*” italik hâle getirilmiştir.

Vezenin aksadığı kelimelerde kelime üzerine dipnot düşülerek vezenin bozulduğu belirtilmiştir.

Metin tamir edilirken eksik yazılan ibareler köşeli parantez [] ile, ses türemeleri parantez () ile, okunamayan ibareler ise [...] ile gösterilmiştir.

Hazā Kitāb-ı Der-Beyān-ı Ğazavāt-ı Ğazret-i Emīrū'l-Mü'minīn İmām İbn Ebī Ṭalīb Kerrema'llāhu Vechehu ve Raḍiy[allāhu]

Fāilātün fāilātün fāilün

1. Evvel Allāh *adını* yād idelüm
Daḥı sonra söze bünyād idelüm
2. Hem *aḡalum* Taḡrı'nıḡ peyḡamberin
Rüz-ı maḡserde şefī' *ola* yarın
3. Ālini evlādını aḡbābını
Hem *daḥı* etbā'ını aḡbābını
4. Yād *idicek* söylegil ey mü'minīn
Raḍiya'llāhu 'aleyhim ecma'in
5. Söylegil ey bülbül-*i* 'Anḡā-şifat
Kim her *işde* sende vardır ma'rifet
6. Söylegil senden gelen söz ḡüb olur
Her ne kim söz söyleyen merḡüb olur
7. Çünkü *yaraşur saḡa* söz söylemek
ḡayf *ola dilün*i ḡāmüş eylemek
8. Bir nefes ur *söze* kim Rūḡu'l-Emīn
İşidicek kıla yüz biḡ āferīn
9. Söylegil ey murḡ-ı ḡudsī söylegil
Zīver-*i* zibā ḡikāyet eylegil
10. Fırşatı fevt etme dil söyler iken
Her sözün ḡoş *beyān* eyler iken
11. Kim bu fırsat diḡmenüz girmez ele
Söyle fırsat şimdi *senün*dür hele
12. *Ele* fırsat girmiş iken etme fevt
Yoḡsa bağlar elleriḡ aḡsuzda mevt
13. Dil revān iken *sözi* cem' eylegil

Meclis içre ma'nisin şem' eylegil

[1b]

14. Tā ki senden sonra sözüñ şehriyār
Dinleyen sem'inde *kala* yādigār
15. Yādigārıñ *kalıcek* bunda 'ayān
Anuñ *ile* seni añarlar i cān
16. Yādigār *koyan* kişiler ölmedi
Kımayanlar şöyle şankim gelmedi
17. *Bu* cihāna gelmegin maşşüdü hem
Oldurur kim añılasın dem-be-dem
18. Olmayayım dir iseñ [ger] hoş-nihād
Cehl kıl kim senden* *kala* yañşı ad
19. Ad koyanlar şöyle bil yañılmadı
Yañılan oldur ki hıç añılmadı
20. Añılanlar hayr ile ölmez hemīn
Böyle *buyurdu* Şefi'ü'l-müznibīn
21. Müzdine anuñ şalāvāt virelüm
Söze andan başlayalum girelüm
22. 'Aşk *ile* sen [t]ut *kulağıñı* baña
Dinle kim *neler* haber virem saña
23. Şāh-ı Merdān 'Alī'nün kışşasın
Söyleyem her *kişi* alsun hişşesin
24. Vir şalāvāt otdan istersen necāt
Cehl zulmetdür 'il(i)m āb-ı hayāt
25. Evvelā ol Hālık'ı zıkr idelüm
Virdigi ni'metlere şükr idelüm
26. El ayak virdi bize hem göz kulak
Dil tudağ virdi bize hem nuṭk-ı Hāk
27. Cümle ni'metdür gönül hoşluğı hem
Kanı dünyāda beden sağlığı hem

[2a]

28. Sen şalāt *ile* selām *ile* anı
Hoşnūd eyle yarlıgaya ol seni
29. Muşafā'nun rūhını şād eylegil

* Bu kelimededen ötürü vezin aksamaktadır.

- Ālini evlādını yād eylegil
30. Murtażā'dan bir haber virem saña
İşidüp bu sözi kalasın taña
31. İrdi 'Alī çünkü on beş yaşına
Kıondı devlet tacı anuñ başına
32. Kim meger Bū Tālib ol 'Abbās ile
Hem dañı Hāriş 'Alī durdı bile
33. Çıkdılar şahrāya tā şa[y]d ideler
Her ne bulına anı kayd ideler
34. Nāgehān görindi ol dem bir ğubār
Gözleyüp oldılar aña intizār
35. Toz açıldı ol zaman oldı 'ayān
Gördiler bir kara yüzlü kıaltaban
36. Bir file binmiş ata olmuş süvār
Şöyle uzundur boyı şankim menār
37. Sürdi atın geldi ol dem çün hemīn
Egnine giymiş kabā-yı āhenīn
38. Adı Cebel kendi bir gebr ü pelīd
Ġāyet ile pehlüvān idi ol it
39. Yeryüzinde kimse hiç hem-tā aña
Gelmez idi ceng ile öñden şoña
40. Atlanurdı her zamān ol gebr [ü] kin
Gözedürdi dā'imā yerler yüzün
41. Kıanda vardur bir mübāriz öldire
Kendini halk-ı cihāna bildire
42. Çünkü görđi bunları kııldı aķın
Sürdi atın ilerü geldi yaķın
- [2b]
43. Didi kimlersiz nedir diñ adıñız
Tıoğrı söyleñ var iken bünyādıñız
44. Ne tırursız bunda nedir işiñüz
Diñ baña size gerekse başıñuz
45. İşde meydān erseñüz gelüñ beri
Ceng idelüm bir zamān dönmeñ geri
46. Ol benüm kim kıarşuma tırmaz biñ er

- Heybetümden ağlayan oğlan diğər
47. *Çaç gelürse* pehlüvānlar irü giç
Olmaya *baña* muqābil kimse hīç
48. *Çünki anuñ sözini işitdiler*
Tedbīr idüp gör ki *ne* iş itdiler
49. Depdi atın *Hāriş* ol dem ilerü
Didi ey gāfil ne dirsın gel berü
50. *Hāriş*'im bilgil *beni* ey *qaltabān*
Urayım şimdi saña gürz-i girān
51. *Gözlerini gürz ile giryān* kılam
Küh-ı Qāf iseñ *seni vīrān* kılam
52. *Didi* ol mel'un işitdüm ben seni
Đarb içinde görmemişsin sen beni
53. *Birbirine* sözləri *geldi* katı
Birbirine karşı depdiler atı
54. *Çünki* ol sâ'at muqābil oldılar
Na'ra urup *dağı* hamle kıldılar
55. *Hāriş*'i gürz ile *Cebel* ol zaman
Urup atından *yere şaldı* hemān
56. Andan ol dem *anı* muhkem bağladı
Şanki arkadaşları cānın tağladı
57. *Göriccek* 'Abbās *anı* düşdi yere
Acığından rengi *oldı* kapkara
- [3a]
58. *Didi* ey cāhil iñende urma lāf
Gel berü meydānuma olğıl meşāf
59. *Göstereyüm* saña erlik *nicedir*
Bilesin gündüz midir *ya gicedir*
60. *Dağı* 'Abbās gürzin *aldı* eline
Hem çevirdi *qalkanını* koluna
61. *Na'ra* urdı girdi çün meydāna ol
Hamle kıldı gürz ile merdāna ol
62. *Birbirine* çün erişdiler yakın
Didi vardım gāfil olma key şağın
63. *Didi* kâfir gel berü görem seni

- Pehlüvānsan gürz ile uram seni
64. Kesüp ‘ömrüñ dökeyim çün yaşıñı
Key er iseñ kırtarasın başıñı
65. Bāri el-kıssa idüp ceng ey fetā
Geçdi yigirmi sekiz hamle haṭā
66. ‘Ākıbet hışm ile irdi ol la‘ın
Şaldı ‘Abbās’ı kuşağından hemīn
67. Bağlayup muhkem anı kıldı esīr
Çünki Bū Ṭālib anı etdi sey(i)r
68. Göñli Ebū Ṭālib’iñ oldı melūl
‘Alī’ye dir ey gözüm nūrı oğul
69. Ger beni dahı şala atdan ol it
Girme meydānna sen sözüñ işit
70. Küçücüksün tehlike şalma özün
Yanına var luṭf ile söyle sözüñ
71. Bizi andan dileyüp kırtarığör
N’eyler iseñ eyle gel yalvarığör
72. Kim seniñ sözüñi ol kıla kabūl
Tā bizi aldurmayuban kıoya ol
- [3b]
73. Didi atasına ol sā‘at ‘Alī
Rāst söylersin sözüñ haḫdır velī
74. Ne revādır ben aña yalvarayum
Tağıla bağrımı iki yarayum
75. Ben küçüksem Ḥālīk’ım kuvvetlūdūr
Her kime nuşret dilerse ol virūr
76. Şeksiz oldur kamuya nuşret viren
Düşmeni yok etmege fırsat viren
77. Çün [E]bū Ṭālib işitdi bu sözi
Oldı şād anuñ sözine kendözi
78. Sürdi atını hemān meydāna ol
Tā ki ceng ide bu dem merdāne ol
79. Birbirine çünki yakın yetdiler
Gürz ile şimşir ile ceng itdiler

80. Kıldılar kırk hamle çünkim bir yere
Şaldı Ebū Tālib'i atdan yere
81. İndi Cebel anları katl itmege
Özi şağı hem [...] gitmege
82. Turdığı yerden hemān [ol] Şāh 'Alī
Bir seh[i]mn[ā]k na'ra urdı ol velī
83. Didi ey kāfir nedir qaşdın senün
Ger hüneriñ var ise kırtar cānuñ
84. Baqdı ol dem Cebel† gördi Hāyder'i
Didi oğlancık ne dirseñ gel berü
85. Seni dahı bağlayam bunlar gibi
Hep kırayum şonra koyunlar gibi
86. Didi aña kim 'Alī ey bī-ħayır
Küçücük şāhin ulu avlar yıkar
87. Beni oğlancuq şanursın ya'nī sen
Büyümüşsen dīv gibi bī-ma'nī sen
[4a]
88. Ğirre olma zūr bāzūña vir hemān
Gel berü ceng idelüm işbu zamān
89. Ger İlah'um yāri kılursa başa
Göstereyüm erligi şimdi şaşa
90. Benim adımdur 'Aliyyü'l-Murtażā
Bil benim ol ibn-i 'amm-i Muştafā
91. Çün işitdi kāfir ol dem sözleri
Kaķımaqdan kana döndi gözleri
92. Depdi atın hamle kıldı kıtabān
Hāyder'i gürz ile urdı nāgehān
93. Şavdı anuñ gürzini ol Lā-fetā‡
Gelmedi bir kılına aşlā ħatā
94. Na'ra urdı Hāyder ol dem kaķıdı
Çekdi tiğı yıldırım tek şaķıdı
95. Şanasın kim ra'd-ı berķ-i şā'ıķa
İndi gökden ol 'azāba lāyıķa

† Bu kelimededen ötürü vezin aksamaktadır.

‡ "Alī'den başka yiğit, Zülfikar'dan başka kılıç yok!" sözünün ilk iki kelimesi.)

96. Sürdi atın işidüp ol nāmdār
 ̖uvvet ile aldı tiğ-ı ābdār
97. ̖arşu dutdı alkānın ol nā-bekār
 Kesdi tiğ alkānı mānend-i hıyār
98. ̖ılıc indi ünkü anuğ başına
 Kesdi başın degdi eger aşına
99. Atını dahı kesüp indi yere
 Ditredi arbyıla yerler yek-sere
100. Duymadı arbın ‘Alī’ nūğ ol zamān
 Didi ancak bu mıdur arbyığ hemān
101. Bağa bir zerrece olmadı zarar
 Didi ‘Alī ırğan [ey] nādān haber
102. İrğanınca iki şāk oldu hemān
 Düşdi ol dem tamuya gönderdi cān
 [4b]
103. Hāriş ‘Abbās Ebū Tālib gördiler
 Tekbīr idüp hoş şalāvāt virdiler
104. ünkü ol kāfiri atlı itdi ‘Alī
 Anlaruğ yanına vardı ol velī
105. Ellerinden bendlerin aldı kamu
 ün hālāş oldılar anlar ey ‘amū
106. Üçü dahı yerlerinden tırdılar
 Niyāz idüp hāzrete yüz sürdiler
107. Secde-i şükr eylediler ol zamān
 ̖aldırıp başını yerden nāgehān
108. Ebū Tālib tutdı ol dem oğlını
 Öpdi ocdı bağrına başdı anı
109. Hāriş ‘Abbās ün du‘ālar ıldılar
 Şāh-ı Merdān gerçek erdir bildiler
110. Pes anuğ erligine yokdur gümān
 Ağa arşlanum didi ol Müste‘ān
111. Şeksüz oldur ber-güzīn-i evliyā
 Hem Muhammed yāri hem Şīr-i Hūdā
112. Hem velāyet hem kerāmet issidür
 Hem şecā‘at hem sehāvet issidür

113. Gel anuñ medhın okı maşşūd isen
Çünkü oldur server-i mülk-i sühen
114. Toğrı eyle şıdkıñı anuñla hoş
Tā kim ola himmeti senünle hoş
115. Enbiyādan evliyādan yā İlāh
Sen bizi ayırmağıl ey pādişāh
116. Rūz-ı maşşerde şefā‘at Aħmed’iñ
İki cihān faħri ol Muħammed’iñ
117. Sancağı dıbinde haşr eyle bizi
Raħmet idüp yarlıđaya ol bizi

[5a]

118. Söz tamām oldu bu dem ey dīn eri
Vir şalāvāt şādī kııl Peyğamber’i
119. Bu du‘āya kim ki dir ise amīn
Ola ol řamu ‘azābından emīn
120. Fā‘ilāt[ün] fā‘ilāt[ün] fā‘ilāt
Muştafā’nıñ rūhına vir şalavāt
121. Vaħdetiñ sırrını anla bul necāt
Sen seni vaħdet deñizi içre at

Sonuç

Bu çalışmayla konusu daha evvel bilinmeyen yeni ve orijinal bir Hz. Ali cenk-nâmesi tür literatürüne kazandırılmıştır. Bugüne kadar yüzlerce mecmua ve eser içerisinde Hz. Ali’nin çocukluk devrinde yaptığı bir cengi konu alan metin bulunamamıştı.

Kronolojik olarak bazı Hz. Ali cenklerinin sırasını takip edebilmenin mümkün olduğu anlaşılmıştır. Onun son cengi, yazma eserlerde belirtilmiş olup Rum ve Şam sultanlarıyla olan cengi, “ahir cengi” şeklinde kayıtlıdır. Hz. Ali’nin tespit edilebilen ilk cengi de ele aldığımız bu eser olup Hz. Ali’nin efsanevî şahsiyetinin aydınlatılmasına katkı sunduğundan son derece kıymetlidir.

Müstensihin nazma çektiğini tahmin ettiğimiz eser, 121 beyitten müteşekkil olup manzum Hz. Ali cenk-nâmeleri içerisinde Kesikbaş ve Ejderha hikâyeleriyle birlikte hacim olarak en az beyitli mesnevi olarak kayda geçmiştir. Diğer cenk-nâmeler ile dil, üslup ve şekil özellikleri noktasında büyük benzerlikler taşır. Bu mesnevi de *fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıyla nazmedilmiştir. Bilinen tek nüshası Konya Koyunoğlu Müzesi No: 11930’daki mecmua içerisinde 1b-5b varakları arasındadır. Bu mecmuanın manzum Hz. Ali cenk-nâmeleri hususunda ne kadar önemli bir yere sahip olduğu bir kere daha anlaşılmıştır.

Kaynaklar

Argunşah, Mustafa (2002). *Kirdeci Ali Kesikbaş Destanı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ceyhan, Âdem (2013). “Hz. Ali Cenk-nâmelerinin Tesirleri ve Yeniden Yazılmaları Meselesi”. *Âşık Paşa ve Anadolu’da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu 1-2 Kasım, Bildiri Kitabı*, Haz: Mehmet Fatih Köksal, s. 115-154.

Çetin, İsmet (1997). *Türk Kültüründe Hz. Ali Cenk-nâmeler*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Demir, Necati ve Erdem (2007). Mehmet Dursun. *Hz. Ali Cenklere*, Ankara: Destan Yayınları.

Fırlalı, Ethem Ruhi (1989). “Ali”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 2/375-378. Ankara: TDV Yayınları.

Kayaokay, İlyas (2021). *Yeni Bir Nüsha Işığında Eski Anadolu Türkçesi Devri Manzum Hz. Ali Cenk-nâmeleri: Beypazarılı Ma’âzoğlu Hasan, Selâsil Kalesi Cengi-Cenâdil Kalesi Cengi, Nakîboğlu Taceddin, Aden Kalesi Cengi, Şeyyâd İsâ, Salsâl-nâme (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, İstanbul: DYB Yayınları.

Kayaokay, İlyas (2022). *Türk Edebiyatında Manzum Hz. Ali Cenk-nâmeleri ve Diyarbakırlı İbrahim Şükrî’nin Kıssa-i Kan Kalesi ile Hikâye-i Hâver-zemin Adlı Mesnevileri*, İstanbul: DBY Yayınları.

Özalp, N. Ahmet (2017). *Hz. Ali Cenklere*, İstanbul: Kapı Yayınları.

Özfirat, Bayram (2016). *15. Yüzyıl Şairlerinden Muhammed’in Sîretü’n-Nebî’si*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi.

Saraç, Mehmet Ali Yekta (2018). *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Biçim ve Ölçü*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Toprak, İsmail (2014). *Hz. Ali Cenklere*, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.

Yoldaş, Kazım ve Kavruk, Hasan (2013). *Manzum Hazret-i Ali Cenklere*, İstanbul: Sonçağ Yayıncılık.

Yıldırım, İsmail (2021). *Ali Nihânî-i Yozgadî, Menâkıb-ı Murtazaviyye*, İstanbul: DBY Yayınları.

Tıpkıbasım

[2a]

[1b]

[3a]

[2b]

[4a]

[3b]

[5a]

[4b]

TURUK

